

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології,
інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ІСТОРІЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки» Спеціальність: 032 «Історія та археологія» Освітньо-професійна програма: «Історія та археологія»
Викладач	ОРЛИК Василь Михайлович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний телефон	+38(095) 423 95 96
E-mail:	v.m.orlik@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки. Форма контролю: іспит. Загальна кількість кредитів – 6; годин – 180; зокрема: лекції – 32 години; практичні заняття – 32 години; самостійна робота – 116 годин. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська. Рік викладання – 2024/2025
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, за домовленістю
Пререквізити	Потребує базових знань із курсів: «Економічна історія України», «Основи нумізматики»

1. Мета і завдання дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – оволодіння здобувачами системними теоретичними знаннями з нумізматики; формування системи знань з історії монетної справи та грошово-вагових систем; вивчення конкретних форм становлення, розвитку і функціонування економічних систем у різні історичні епохи з урахуванням національних, природних, політичних та інших особливостей, включаючи визначення її місця та ролі у міжнародній економіці.

У процесі вивчення курсу здобувачі мають отримати систему знань з історії монетної справи від античних часів до сьогодення, як на етнічних українських землях, так і в інших країнах світу.

Завдання:

- сприяти формуванню історичного мислення, вміння виявляти історичну обумовленість подій і явищ;
- сприяти удосконаленню оволодіння навичками комплексної роботи з різними типами історичних джерел та історичних наукових праць, пошуку і систематизації інформації як основи навчального процесу;
- формування цілісного бачення історії грошового обігу, знань щодо зміни форм грошей в історичній послідовності, напрямів цих змін, зв'язку сучасних грошових систем та їх історичних аналогів;
- формування у здобувачів вищої освіти принципів історико-економічного мислення, надання йому реалізму, історизму та масштабності;
- удосконалення вмінь щодо методики усних виступів і повідомлень, дискусій, письмового викладу матеріалу, захисту реферативних робіт.

2. Результати навчання

Вивчення курсу спрямоване на формування таких **компетентностей**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та

соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК. 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК. 13. Здатність використовувати знання у сфері економічних аспектів історичного розвитку, нумізматики та історії грошового обігу.

Програмні результати навчання

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 15. Вміти використовувати знання у сфері економічних аспектів історичного розвитку, нумізматики та історії грошового обігу.

Соціальні навички (soft-skills):

Здатність здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал.

Здатність бути критичним та самокритичним. Здатність критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи розв'язання проблеми.

Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї (креативність).

Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Під час організації освітнього процесу в Центральнотукаїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО <http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ <http://www.kntu.kr.ua/doc/dobro.pdf>.

4. Програма навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Товаро-гроші. Грошові відносини в домонетний період людства	2	2	6
Тема 2. Початок грошового обігу. Грошове господарство античної епохи. Поява монети та формування грошових систем античної Греції. Грошовий обіг у Північному Причорномор'ї. Грошовий обіг у стародавньому Римі	6	6	20
Тема 3. Грошове господарство країн Європи та Близького Сходу періоду середньовіччя. Грошовий обіг Візантійської імперії. Монетні системи країн Західної Європи. Грошовий обіг у країнах Близького Сходу. Вплив хрестових походів на розвиток монетної справи у країнах Близького Сходу та Європи. Гроссо. Гро турнуа. Празький гріш. Мейсенський гріш. Гроут. Тестони. Талери. Періодизація монетного карбування в країнах Європи періоду середньовіччя	6	6	20
Тема 4. Грошовий обіг в українських землях періоду середньовіччя та раннього нового часу. Становлення та розвиток грошового ринку на українських землях у період раннього середньовіччя. Грошовий обіг та монетне карбування у Київській Русі. Грошовий обіг на руських землях наприкінці XI – на початку XIV ст. Відновлення традицій монетного карбування на українських землях в епоху пізнього середньовіччя. Центри монетного карбування. Грошове господарство Речі Посполитої та грошовий ринок українських земель у XVI – XVII ст. Фальшування монет на території Гетьманщини. Теорії щодо емісії козацькими гетьманами власних монет	6	6	20
Тема 5. Грошовий обіг у XVIII – на початку XX ст. Грошовий обіг у країнах Західної Європи, Америки, Азії та Африки. Срібний та золотий монометалізм. Формування міжнародної валютної системи. Грошовий ринок українських земель у складі Російської імперії. Монетний ринок Галичини, Буковини та Закарпаття в умовах австрійського панування	4	4	20
Тема 6. Грошовий обіг в Україні в період Першої світової війни та Української революції 1914–1923 рр. Становлення української національної грошової системи в період Центральної Ради. Емісійна політика уряду Гетьманату Павла Скоропадського. Грошове господарство часів Директорії. Грошовий обіг ЗУНР. Грошова політика радянської України. Обіг недержавних грошових знаків в Україні у 1914–1918 рр.	4	4	20
Тема 7. Гроші світу у XX ст. Грошовий обіг у міжвоєнний період. Грошовий обіг періоду Другої світової війни. Бреттон-Вудська міжнародна	2	2	4

валютна система. Долар як провідна валюта світу. Грошовий обіг в Україні у 50–80-х роках ХХ ст.			
Тема 8 Становлення та розвиток грошової системи держави Україна. Розвиток грошової системи України у період становлення державної незалежності. Картки споживача. Купони. Грошова реформа 1996 р. Обігові монети. Комеморативні монети НБУ. Інвестиційні монети. Міжнародна валюта на грошовому ринку України	2	2	6
Усього	32	32	116

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, рубіжний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: сьомий семестр – іспит.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі: у формі іспиту – складає 30 балів.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі іспиту становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового іспиту. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового іспиту робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на іспиті, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

«відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

«задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

**Відповідність шкали оцінювання ЄКТС
національній системі оцінювання в Україні та ЦНТУ**

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік, курсова робота, проєкт, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
C	ДОБРЕ – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2 (незадовільно)	Не зараховано	35 – 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені **Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ** <https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsntu.pdf> (С. 28–35).

6. Рекомендована література

Основна література

1. Дорофеева Н. В., Комаринська З. М. З історії грошей України. Київ–Львів, 2000. <https://web.archive.org/web/20150802110901/http://www.librius.net/b/62100>
2. Шуст Р. Нумізмати́ка. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні. К., 2009. 376 с.

Додаткова література

1. Gavin, F. J. (2002). The Gold Battles within the Cold War: American Monetary Policy and the Defense of Europe, 1960–1963. *Diplomatic History*. 26 (1): 61–94. <https://doi.org/10.1111/1467-7709.00300>
2. Orlyk, V. (2023). A grouping of chance coin finds from the time of Mithridates VI Eupator on the territory of the Dnipro Right-Bank Forest-Steppe (in the villages of Moshny, Budysche, and Lozivok of Cherkasy district, Cherkasy province). *Acta Archaeologica Lodziensia*, 69, 61–70. <https://doi.org/10.26485/AAL/2023/69/7>
3. Orlyk V. & Pyzyk M. 2023. A hoard of Pontic coins from the time of Mithridates VI Eupator from the chora of Olbia. *Revista Arheologica*. Vol. XIX, nr. 1 87–99 https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/193121
4. Orlyk, V. & Mekh, N. (2022). The Hoard of Copper Coins of the Pontic State of Mithridates VI Eupator from Romny District of Sumy Region. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*, 25, 8–20. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.25.269571>

5. Orlyk V., Orlyk M., Arrowhead-monetary signs with a symbol hatchet (anchor) from the Lower Bug Region. *Нумизматика, сфрагистика и епиграфика – Numismatics, Sigillography and Epigraphy*, Sofia, 2023, 19, 1-10. <https://publications.naim.bg/index.php/NSE>
6. Orlyk W. Falszywy dukat lenny z 1588 roku odkryty na Ukrainie. *Przegląd Numizmatyczny*. NR 3 (86). Gdansk, 2014. S. 48.
7. Orlyk W. Udział wojsk Zakonu Krzyżackiego w bitwie nad rzeką Worskłą w sierpniu 1399 r. w świetle źródeł numizmatycznych. *Buletyn Numizmatyczny*, Nr 3, 2015, s.175–180.
8. Phillips, M. (2022). A Coin of Bohemond I of Antioch Overstruck by Tancred. *The Ukrainian Numismatic Annual*, (6), 206–216. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2022-6-206-216>
9. Proceedings and Documents of the United Nations Monetary and Financial Conference, Bretton Woods, New Hampshire, July 1–22, 1944. URL: <https://fraser.stlouisfed.org/title/proceedings-documents-united-nations-monetary-financial-conference-bretton-woods-new-hampshire-july-1-22-1944-430?browse=1940s#7570>
10. Pyzyk, M. (2023). Digitizing The Coin Finds of Ukraine. *The Ukrainian Numismatic Annual*, (7), 277–287. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2023-7-277-287>
11. Арендар Г. П., Гончаренко В. С. Голубицький скарб 2001 року. *Скарбниця української культури*. Вип. 4. Чернігів, 2004. С. 38–40.
12. Бакалець О. А. Аналіз складу монетних скарбів Гетьманщини XVIII ст. *Спеціальні історичні дисципліни*. Число 14. Київ: Інститут історії НАН України. Київ, 2007. С. 310–335.
13. Бакалець О. А. Скарби Барської землі Поділля XIV – XVIII ст.: іст.-нумизмат. дослідж. – Бар–Вінниця, 2017. 127 с.
14. Бакалець О. А. Талер у грошовому обігу України кінця XVI – першої чверті XVIII ст. *Спеціальні історичні дисципліни*. № 12. Київ, 2005. С. 142–171.
15. Безпалько В. Особливості побутування монетно-лічильних найменувань у Гетьманщині XVIII ст. (за матеріалами НМІУ). *Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання нумизматики в системі спеціальних галузей історичної науки»*. (21–22 червня 2018 р.). Меджибіж–Переяслав-Хмельницький–Кропивницький–Київ, 2018. С. 114–118.
16. Белая О. М., Распутіна Л. А. Каталог монетних знахідок Київщини. Київ: Логос, 2020. 92 с.
17. Бойко-Гагарін А., Корпусова І. Платинова монета [відп. ред. Бруяко І. В.; наук. ред. Орлик В. М.]. Київ : Загреба М. М., 2023. 111 с.
18. Бойко-Гагарін А. Фальшивомонетництво в Україні в імперську добу (1795–1917): монографія. Переяслав: Домбровська Я. М., 2020. 396 с.
19. Бреттон-Вудська валютна система. *Банківська енциклопедія*. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
20. Діденко Я. Л. Середньовічні скарби у фондовому зібранні Національного історико-культурного заповідника «Чигирин». *Могилянські читання*. Частина 2. Доля музейних зібрань. Київ, 2006. С. 43–48.
21. Дубіцька В. В. Монети удільного періоду з колекції відділу нумизматики НМІУ (з історії походження колекції). *Збірник матеріалів наукової конференції «Етнокультурні процеси на півдні Східної Європи у тис. н. е. (пам'яті І. С. Винокура)»*. № 2, 2016 р., Меджибіж.
22. Загреба М. Монети України: каталог. Вид. 15-е, перероб. та допов. К. : Логос, 2020. 337 с.
23. Загреба М. Монети СРСР та окупованих країн, 1921–1991: каталог. Вид. 2-ге, перероб. та допов. К. : Логос, 2017. 173 с.
24. Зразюк З. О. Сім скарбів із колекції мінц-кабінету київського університету Св. Володимира. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2015. Ч. 26–27. С. 349–356.
25. Зразюк З. З історії нумизматичної колекції Церковно-Археологічного музею при Київській духовній академії. *Український нумизматичний щорічник*. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 1. С. 132–142.
26. Каталог трояків та шостаків Сигізмунда III Вази 1618–1627 pp. Київ : Юстон, 2018. 47 с.
27. Козубовський Г. А. Празькі гроші в грошовому обігу України у XIV – XVIII ст. Київ: Інститут археології НАН України. 2019. 384 с.

28. Козубовський Г. А. Проблема карбування власної монети в Україні в XVII ст. *Магістеріум. Археологічні студії*. Випуск 6. Київ: Києво-Могилянська академія, 2001. С. 38–44.
29. Котляр М. Ф. Нариси історії обігу й лічби монет на Україні XIV–XVIII ст. К.: «Наукова думка», 1981. 240 с.
30. Крижанівський А. Л. Львівський монетний двір у XIV – XV століттях. Львів, 2007. 221 с.
31. Крижанівський А. Монети Галицької Русі XIV – XV століть. Львів, 2019. 172 с.
32. Мотушук В. Каталог срібних монет Австрії та Австро-Угорщини часів правління Цісаря Франца-Йосифа I (1848–1916). Чернівці: Букрек, 2016. 78 с.
33. Нечитайло В. В. Грошовий обіг на території Гетьманщини (1648–1764 рр.). Дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Кропивницький – Переяслав-Хмельницький 2019. 250 с. <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/ab2f2175-ba26-4974-bdcd-1d364aa475d9/content>
34. Нечитайло В. В. Інформаційний потенціал Інтернет-ресурсів у вивченні проблем грошового обігу України–Гетьманщини. *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей*. Серія «Історичні науки». Вип. 7. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 77–87.
35. Нечитайло В. В. Нові знахідки севських чехів 1686 року на території України. *Збірник наукових праць. Нові дослідження пам'яток козацької доби*. № 28. Київ, 2019.
36. Нечитайло В. В. Каталог подільських, молдавських і валахських монет, що були в обігу на Україні у XIV–XVII ст. Київ, 2014. 111 с.
37. Нечитайло В. В. Фальшування монет Речі Посполитої та Західної Європи на території козацької Держави України. *Studia I Materialy «Forum Numizmatyczne, Pieniadz I Mennice»*. № 3. Białystok, 2019. S. 103–110.
38. Огуй О. Д. Історія обігу грошових одиниць та їх найменувань на Буковині: молдавський період. Ч.1. Чернівці, 2009. 279 с.
39. Огуй О. Д. Історія обігу грошових одиниць та їх найменувань на Буковині: молдавський період. Ч. 2. Чернівці, 2010. 304 с.
40. Огуй О. Д. Сучавський монетний двір у XVII ст.: емісії монет і фальшивок-«домніц» (на монетному та архівному матеріалі). *Спеціальні історичні дисципліни. Питання теорії та методики*. Число 22–23. Київ, 2013. С. 412–442.
41. Орлик В. Нумізматичні свідчення торговельних та військових зв'язків руських земель Великого князівства Литовського з державою Тевтонського ордену в Пруссії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Історія. 1 (136). 2018. С. 54–59.
42. Орлик В. Знахідки монет Понтійської держави Мітрідата Євпатора на території Дніпровського Правобережного Лісостепу. *Український історичний журнал*. 2020. № 6. С. 93–103 http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=IDP=&S21STR=UIJ_2020_6_10
43. Орлик В. М. До питання започаткування монетного карбування в державах хрестоносців (на прикладі Едеського графства). *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірник наукових праць / Відп. ред. Г.В. Боряк*. Число 18. С. 157–163.
44. Орлик В. До питання існування грошового обігу на території Дніпровського Правобережного Лісостепу (V – I ст. до н. е.). Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти: тези доповідей I Міжнародної наукової конференції, 13 травня 2020 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. С. 9–13. <https://dspace.kntu.kr.ua/items/88105527-6fb2-45a2-9ddf-a1d3cea0196a>
45. Орлик В. М. Знахідки античних монет VI – I ст. до н. е. в басейні р. Тясмин. *Український нумізматичний щорічник*. Вип. 5. Переяслав, 2021. С. 5–44. DOI: <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2021-5-5-44>
46. Орлик В. М., Павленко В. О. Грошовий вимір господарства українського селянства в середині XIX ст. (на матеріалах села Мліїв Черкаського повіту Київської губернії).

Український селянин. 2020. Вип. 24. С. 42–48. <https://doi.org/10.31651/2413-8142-2020-24-Orlyk-Pavlenko>

47. Орлик, В., Шостопал, А. (2021). Нумізматичні свідчення зв'язків населення Дніпровського Правобережного лісостепу з Римською та Візантійською імперіями у IV – VIII ст. *Forum Numizmatyczne. Studia i Materiały*, 5, Białystok, 17–31.
48. Орлик, С. В. Розмінні марки та казначейські знаки у грошовому обігу в Україні в період Першої світової війни. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць*. Число 26–27. Київ, 2015. С. 141–148. http://history.org.ua/LiberUA/sid_2015_26/sid_2015_26.pdf
49. Попельницька О. Нумізматично-речові скарби як історичне джерело (на прикладі скарбу XVI–XVII століття з села Старосілля). *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Число 11. Частина 1. Київ, 2004. С. 204–217.
50. Шуст Р., Шлапінський В. Карбування та розповсюдження фальшивої монети на території Руського воєводства в XV – XVII ст. *Вісник Львівського університету, Середньовічна історія*. 2002. Вип. 37/1. С. 95–102.

Інформаційні ресурси

<https://numismatic-journal.com/index.php/journal/issue/archive> – Український нумізматичний щорічник.

<http://litopys.org.ua/links/inmaps.htm> – Історичні мапи.

<http://chtyvo.org.ua/> – Читиво. Електронна бібліотека.

<https://museum.bank.gov.ua/museum/> – Музей грошей Національного Банку України.

<https://www.rarecoins101.com/> – Discover Rare Coins Destined for Greatness.

<https://www.coinworld.com/> – Coin World.

<https://uk.ucoin.net/> – Каталог монет світу.

<https://mintshub.com/uk/2-katalog-monet> – Каталог монет Світу онлайн.

<https://www.deepl.com/uk/translator> – Deepl (перекладач).

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.